

เมื่อสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแก้ไขปัญหาคณิงปืนในกรุงเทพฯ

วิบูล วิจิตรวาทการ

เพราะเหตุใด ผู้ชายไทยบางคนชอบชักปืนออกมายิงขึ้นฟ้าตามท่ามกลางสาธารณชนนั้น ผู้เขียนก็ไม่ทราบดี จะเป็นเพราะอยากโก้เก๋ ทำตัวเป็นนักเลงปืน สามารถทำให้ผู้อื่นตื่นตกใจก็อาจจะเป็นได้

โดยเฉพาะถ้ามีผู้หญิงร้องวี้ดว้าย อุดหู ออกสั้นขวัญหาย ก็คงยิ่งทำให้กระต่ายนายนั้น นึกว่าตนเป็นผู้กล้าหาญยิ่งขึ้น

ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์นั้น มีฝรั่งนำปืนยาวและปืนสั้นเข้ามาในกรุงเทพฯ มากขึ้น บางส่วนก็นำมาขายแก่รัฐบาลไทย บางอันก็แอบขายให้แก่ประชาชน หรือเจ้าขุนมูลนายที่ต้องการสะสมไว้เป็นกำลังฝ่ายตนเอง

ทางพระมหाराชาวงั้น ก็ไม่ค่อยจะสบายใจเรื่องเสียงปืนนี้เท่าไร เพราะดังตามขึ้นมาทีไร ก็ไม่แน่ใจว่าเป็นเพราะใครคิดขบถต่อแผ่นดินหรือเปล่า

เมื่อมีการยิงปืนกันบ่อยขึ้นทุกที ทั้งตามหมู่บ้านเล็กน้อย และที่วังเจ้าบ้านขุนนางทั้งหลาย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงออกประกาศมาว่า ผู้ใดประสงค์จะยิงปืนนั้น แท้จริงก็มีได้ทรงห้าม แต่จะต้องมาขออนุญาตก่อน จะได้ไม่เป็นที่ตื่นตกใจทั่วกัน และไม่ต้องเสียเวลาไปสืบเสาะดูว่าใครที่ไหนเป็นผู้กระตองใจยิงปืนเล่น

ประกาศรัชกาลที่ 4 ฉบับ 136 นี้มีใจความว่า

“ด้วยพระยาบำเรอภคคี รับพระบรมราชโองการใส่เกล้า ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่าให้กรมวัง กรมพระตำรวจหน้า กรมเมือง กรมพระนครบาล นายอำเภอ กรมตำรวจ นายทหารเลือกออก ไปตรวจตามพระราชอาณาเขตร์แขวงกรุงเทพฯ ฯ ให้ทั่วไป ถ้าผู้ใดบังอาจยิงปืนในเพลากลางวันกลางคืนไม่บอกปากเสียง ให้จับเอาตัวคนที่ยิงปืนมาส่งให้ผู้รับสั่ง

ผู้รับสั่งจะได้กราบบังคมทูลพระกรุณา ให้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทให้ผู้ต้องเกณฑ์ ทั้งนี้ ไปตรวจจับตั้งแต่วันที่ ๑๐ เดือน ๑๐ ๑๒ ค่ำ ปีมะเมีย สัมฤทธิศก เสมอทุกวันไปกว่าจะมีรับสั่งห้ามตามเคยอย่าให้ขาดได้ตามรับสั่ง”

แต่เมื่อมีประกาศนี้ออกไปแล้วก็ยังมีคนใจกระตองลิมตัวยิงปืนเล่นอยู่จนได้

คนหนึ่งชื่อนายกล่อม เข้าใจว่าเป็นฝรั่งหรือลูกครึ่ง บุตรของหลวงฤทธิสำแดง เจ้ากรมฝรั่งปืนใหญ่

ผู้เขียนไม่ทราบแน่ชัดว่า คุณหลวงฤทธิสำแดงนี้ ท่านเป็นคนไทย หรือเป็นฝรั่งที่ได้ยศฐาบรรดาศักดิ์ไทย เข้าใจว่า จะเป็นฝรั่งมากกว่า เพราะตำแหน่งของเจ้ากรมฝรั่งปืนใหญ่นั้น ก็น่าจะขึ้นอยู่กับฝรั่ง และนายกล่อมเองนั้น บันทึกประวัติศาสตร์ก็เรียกว่า นายกล่อมฝรั่ง

ในแผ่นดินของสมเด็จพระจอมเกล้า ฯ นั้นแท้จริงก็มีฝรั่งชาวอังกฤษหรือชาวยุโรปอื่นเข้ามา

รับราชการเป็นจำนวนมาก มาเป็นกัปตันเดินเรือกลไฟก็หลายคน มาเป็นครูฝึกทหาร สอนการรบพุ่ง เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ยิงปืนใหญ่ปืนเล็กก็มากมาย จึงไม่เป็นเรื่องแปลก ที่มีฝรั่งชื่อไทยเพ่นพ่านอยู่ในกรุงเทพฯ ๗ มากมายหลายท่าน

นายกัฒม์นี้ เกิดอยากจะมีงานฉลองสนุกสนาน จึงส่งคนมาขออนุญาตทางกรมมหาดไทยว่าจะขอจุดพลุและดอกไม้ไฟ จุดประทัดให้เสียงตุงตามสักหน่อย

ทางกรมการก็อนุญาตให้เรียบร้อย

แต่พอถึงเวลางานฉลองนั้น ไม่ทราบว่ายกัฒม์จะดื่มเหล้าเมายามากเกินไปหรือเปล่านั้นก็สนุก จุดพลุเผาดอกไม้เพลิงแล้วไม่พอ ยังลากปืนใหญ่ออกมายิงเสียงกัมปนาทหลายนัด ยิงในวัดฝรั่ง แต่เสียงปืนใหญ่นี้ดังมาก ทำให้ทุกคนตกใจก่นขวัญแขวน นึกว่ามีข้าศึกยกทัพมาตีเมือง

หนังสือประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 เล่าต่อไปว่า

“มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่ข้าราชการ แลราษฎรให้ทราบทั่วกัน ว่าแต่ก่อนนี้ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชบัญญัติ ห้ามว่าคนในประเทศคนนอกประเทศ อย่าให้ผู้ใดยิงปืนใหญ่น้อยที่บ้านที่เรือนที่แพที่เรือ

น่าจะทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใด จะขอยิงปืนใหญ่น้อย ให้ผู้นั้นมาบอกต่อเจ้าพนักงานให้ทราบก่อน จึงยิงได้

ถ้าไม่ยอมบอกให้เจ้าพนักงานทราบก่อน แลยิงปืนใหญ่น้อย ให้ผู้นั้นต้องเสียค่าปรับไหมเป็นเงินสองชั่ง

แลบัดนี้คงยังประมาทอยู่ หาเอาใจใส่ทำตามไม่ เพราะมีเหตุขึ้น คือนายกัฒม์ บุตรหลวงฤทธิสำแดง เจ้ากรมฝรั่งปืนใหญ่ ไม่มาบอกต่อพนักงานเองอย่างเคยแต่ก่อน เป็นแต่สั่งให้หมื่นนิพนธ์อักษร ช่างดอกไม้ มาบอกศาลาว่าจะขอทำการปี ณ วันเสาร์ เดือน 10 แรม 10 ค่ำ จะมีดอกไม้เพลิงพลุ 3 ตับ แลดอกไม้เพลิงอื่น ๆ ไม่บอกว่าจะยิงปืนเลย

หมื่นนิพนธ์อักษรไม่ใช่เจ้างานการบุญ ข้างฝรั่งมาทำจดหมายอ้างชื่อนายกัฒม์นั้น มายื่นต่อเจ้าพนักงาน กรมมหาดไทย กรมกลาโหม กรมวัง 3 ฉบับ แล้วนายกัฒม์ยิงปืนใหญ่ที่วัดฝรั่ง ปากคลองผดุงกรุงเกษมข้างใต้

ในวันนั้น เสียงปั้งดังหลายนัดจึงส่งพระดำรัสถามเจ้าพนักงาน เจ้าพนักงานกราบบังคมทูลพระกรุณาว่าไม่มีผู้ใดบอกด้วยการยิงปืน มีแต่จดหมายหมื่นนิพนธ์อักษร มายื่นต่อกรมมหาดไทย ว่านายกัฒม์ฝรั่งจะขอจุดดอกไม้เพลิง

จึงมีพระบรมราชโองการ ดำรัสสั่งพระยาอนุรักษราชมณเฑียร ให้เอาด้วยให้เอาตัวนายกัฒม์กับหมื่นนิพนธ์อักษร ช่างดอกไม้มาชำระ ไล่เสียงใต้ถามการยังค้างอยู่ ในวันอาทิตย์ เดือน 10 แรม 11 ค่ำแล้วนั้น ได้มีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งกรมพระนครบาล ให้นำอำเภอดำรงการห้ามอย่าให้ผู้ใดยิงปืนใหญ่น้อยโดยลำพัง ไม่ได้บอกศาลาก่อนเลยเป็นอันขาด จงทุกอำเภอดำรงการ

ในสมัยโบราณนั้น จะประกาศอะไรออกมาที ก็ยากที่จะให้รู้หรือรับฟังกันได้ทั่วถึงกัน ไม่มีวิทยุ โทรทัศน์ หรือเครื่องกระจายเสียง เพื่อนำกฎข้อบังคับใหม่ต่าง ๆ ออกไปประกาศให้ประชาชนทราบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แต่หลังจากประกาศออกไปไม่นานก็มีคนไทย 4 คน เรียกว่า นายไซ นายแท้ง นายแหยม และนายเกต นึกสนุกจุดดอกไม้ไฟยิงพลุเล่น เข้าใจว่าเมาเหล้าด้วย จึงเป็นเหตุให้สมเด็จพระจอมเกล้าฯ โธษหนัก

“แฉในวันอาทิตย์ เดือน 10 แรม 11 ค่ำ นั้น เวลาห้าค่ำแล้ว ทรงได้ยินเสียงปืนใหญ่อีกครั้งหนึ่ง มีพระบรมราชโองการดำรัสสั่ง ให้กรมพระนครบาลในสี่กรมพระอินทราธิบดีสี่ทราครองเมือง

ได้ตัวอ้ายไซ อ้ายแท้ง สองคนมาถาม ได้ความว่า อ้ายไซ อ้ายแท้ง อ้ายแหยม อ้ายเกต 4 คน คบคิดกัน เอาดินตบพลุใส่ในกระบอกไม้ไผ่ จุดไฟยิงเล่นแทนปืน ที่ลานหน้าวัดสุทัศน์เทพวราราม

ทรงราชดำริว่าบัดนี้ชรอยคนพวกนี้จะเมา ได้ยินเสียงปืนฝรั่งยิง ก็ชรอยจะคิดว่า ฝรั่งเมาสุรายิงปืนเล่นได้ ก็พลอยยิงเล่นบ้าง เข้าใจว่าไม่มีใครว่าได้แล้ว ตั้งเปนเหตุจะให้ผู้อื่นดูอย่างต่อ ๆ ไป การก็จะไม่สงบลง

จึงทรงดำรัสสั่งให้กรมพระตำรวจเอาตัวนายกล่อม หมื่นนิพนธ์อักษร อ้ายไซ อ้ายแท้ง อ้ายแหยม อ้ายเกต 6 คน ไปลงพระราชอาญา เขียนคนละ 50 ทีในที่ยิงปืนนั้น แล้วให้ทเวรบก 3 วัน ทเวรเรือ 3 วัน เพื่อจะมีให้มีผู้เยี่ยงอย่าง แล้ว 5 คนนั้นให้จำไว้ เพราะมีโทษมาก

แต่นายกล่อมฝรั่งนั้น ทรงพระกรุณาโปรดให้ปล่อยไป ให้พ้นโทษเพราะการยิงปืนที่วัดฝรั่งนั้นเป็นการเคยทำมาแต่ก่อน ไม่สู้ผิดนัก”

ลงท้ายผู้เคราะห์ร้ายทั้ง 6 คนนี้ ก็ถูกโบยด้วยหวาย หลังลายเนื้อหลุด เพราะโดนเขียน 50 ทีนั้น ต้องรู้สึกเจ็บปวดทรมานทรมานไม่น้อย

ในสมัยนั้น ผู้เขียนเคยอ่านพบว่า คนที่ถูกเขียน 100 ทีนั้น บางคนก็เจ็บปวดจนขาดใจตายได้ โดยเฉพาะถ้าเป็นผู้หญิง เด็กหรือคนแก่ 50 ทีก็คงค้างเหลืองปางตายเหมือนกัน

หลังจากนั้นก็ยังมีต้องประจานด้านบกและน้ำอีกถึง 6 วัน ระหว่างนั้นก็ถูกขึงตากแดดตากฝน ข้าวปลาก็ไม่ค่อยได้กินเท่าไร ผู้ใดได้รับโทษเช่นนี้ ก็คงเข็ดดี

ผู้เขียนมีเพียงข้อข้องใจอยู่ 2 ข้อ

ข้อแรก คือในประวัติศาสตร์ไทยเรา นี้ ฝรั่งมักจะได้รับความเมตตากรุณามากกว่าคนไทย ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษหรือการไต่ถามไต่สวน คนใดธรรมดาที่เป็นไพร่เป็นบ่าว ชาวไร่ชาวนานั้น จะถูกถืออยู่ในระดับต่ำที่สุด

แต่คนต่างชาตินั้น ไม่ว่าจะเป็นแขก จีน หรือฝรั่ง มักจะได้รับเกียรติสูงกว่าคนไทย

ข้อข้องใจอันที่ 2 คือนึกไม่ออกว่า ตาหมื่นนิพนธ์อักษรนั้น มีความผิดอะไร จึงโดนตีตราแหถูกเอาตัวไปเขียน ประจาน แล้วยังต้องเข้าคุกไม่มีกำหนดออก

เท่าที่อ่านในประกาศฉบับนี้ หมื่นนิพนธ์อักษรเป็นคนที่นายฝรั่งกล่อมให้ไปขออนุญาตจุดดอกไม้เพลิง และตนเองก็ไม่ได้มีส่วนยุ่งเกี่ยวกับการยิงปืนใหญ่ในวัดฝรั่งเลย สงสัยว่าจะโชคไม่ดีช่วยไปถนัด เลยต้องรับเคราะห์ร่วมไปกับคนอื่น โดยที่ตนไม่มีความผิดประการใด ประกาศฉบับนี้ลงท้ายว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“ແລ້ວບັດນີ້ ใ้ประกาศเข้ามาให้มั่นคงแข็งแรง ว่าตั้งแต่นี้ไป ถ้าผู้จะยิงปืนใหญ่มีเสียงดังมาก เปนสงสัยว่าปืนในพระราชวังยิงบอกสัญญาณเพลิงไหม้ มิใช่ยิงนก แลคาบศิลาที่ยิงหัดยิงเป้าในวัง เจ้าบ้านขุนนาง แล้วให้ผู้นั้นจดหมายยื่นต่อกรมพระนครบาลด้วยฉบับหนึ่ง เพื่อจะได้ประกาศให้ทราบทั่วพระนคร ก่อนวันนั้น วันหนึ่งสองวัน และให้บอกศาลาฆาตไทย ศาลากลาโหม กรมวังตามเคย จึงจะยิงได้

ถ้าจะยิงปืนคาบศิลาและปืนชนวนทองแดงที่ใกล้พระราชวัง ก็ให้ผู้นั้นจดหมายมาบอกต่อกรมฆาตไทย กรมพระกลาโหม กรมวังตามเคยอย่างแต่ก่อน

ถ้าผู้ใดยิงปืนใหญ่ปืนน้อยด้วยไม่มีจดหมายมายื่นต่อกรมพระนครบาล กรมฆาตไทย กรมพระกลาโหม กรมวังก่อน ทำการล่วงพระราชบัญญัติเช่นนี้อีก จะให้ลงพระอาญาแก่ผู้นั้นเขียนห้าสิบแล้วจำไว้ ณ คุณ ถ้าคนต่างประเทศจะให้กงสุลปรับไหมให้เสียเงิน สองชั่งตามกฎหมายท้องถิ่น”

เรื่องคนยิงปืนฝรั่งและไทยในกรุงสยาม จึงมีเกล้าให้ท่านผู้อ่านเพียงเท่านี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้